

Michail Bulgakov

JAUNOJO GYDYTOJO UŽRAŠAI

Ankstyvoji autobiografinė proza

Iš rusų kalbos vertė Jonas Vabuolas

JAUNOJO GYDYTOJO UŽRAŠAI.
MORFIJUS

RANKŠLUOSTIS SU GAIDŽIU

Jeigu žmogus nėra važiavęs arkliais atkampiomis kaimo ke-
liutėmis, tai pasakoti jam apie tai nėra ko: vis tiek nesupras.
O tam, kuris važiavęs, nenoriu nė primint.

Pasakysiu trumpai: keturiasdešimt varstų, skiriančių
apskrities miestą Gračiovką nuo Murjino ligoninės *, važia-
vome mudu su vežiku lygiai parą. Kurioziškai lygiai: 1917
metų rugsėjo 16 dienos antrą valandą buvome prie paskuti-
nės miltinės, esančios ties šio nuostabaus Gračiovkos miesto
riba, o tų pačių nepamirštamų septynioliktųjų rugsėjo 17-ą,
antrą valandą penkios minutės, aš stovėjau ant geibstančios,
priplaktos ir suglezusios nuo rugsėjo lietučio žolės Murjino
ligoninės kieme. Stovėjau štai tokios būklės: kojos sustingo,
dargi taip smarkiai, kad čia pat kieme neramiai mintyse var-
čiau vadovėlių puslapius, bukau mėgindamas prisimint —
ar ji egzistuoja iš tiesų, ar man tiktai daktariškame sapne
Grabilovkos kaime pasivaideno liga, nuo kurios žmogui
sustingsta raumenys? Kaip ji, prakeiktoji, vadinama loty-
niškai? Kiekvieną raumenį maudė toks nepakeliamas skaus-
mas, kad priminė dantų gėlą. Apie kojų pirštus net nėra ką
kalbėt — jie jau nebekrutėjo auliniuose, gulėjo ten ramiai
sau, panašiai kaip medinės bigelės. Prisipažįstu, kad silpna-
dvysiskumo protrūkiais aš pašnabždom prakeikiau medicini-
ną ir savąjį pareiškimą, prieš penkerius metus paduotą uni-

* Pastabos ir komentarai — knygos gale.

versiteto rektoriui. Iš viršaus tuo tarpu purškė kaip pro sietą. Mano paltas išbrinko tarsi kempinė. Dešinės rankos pirštais bergždžiai mėginau nusitvert lagamino rankenos, kol pagaliau nusispjoviau ant šlapios žolės. Mano pirštai neįstengė nieko sugriebti, ir vėl man, prikimštam visokio žinojimo iš įdomių medicininių knygelų, prisiminė liga — paralyžius.

„Paralysis“, — mintyse beviltiškai ir velniai žino kodėl pratariau sau.

— P... po jūsų kelius, — prašnekau pamėlusiomis medinėmis lūpomis, — reikia p... priprast važinėti.

Ir kažkodėl piktai įsmeigiau akis į vežiką, nors asmeniškai jis ir nebuvo kaltas dėl tokio kelio.

— Èch... drauge daktare, — atsiliepė vežikas, irgi vos krutindamas lūpas po šviesiais ūsiukais, — penkiolika metų važinėju ir vis negaliu priprast.

Aš suvirpėjau, liūdnei nužvelgiau baltą apsilaupiusį dviaukštį korpusą, nebaltintas rėstines felčerio namelio sienas, savo būsimą rezidenciją — labai švarų dviaukštį namą su grabo formos paslaptiniais langais, ir pratisai atsidusau. Ir tuosyk galvoje vietoje lotyniškų žodžių šmėstelėjo maloni frazė, kurią apkvaitusiose nuo supimo ir šalčio smegenyse išdainavo apkūnus tenoras mėlynomis šlaunimis:

... *Būki pasveikinta... šventa pastoge...**

Lik sveikas, sudie ilgam, raudonspalvi auksuotas Didysis teatre, Maskva, vitrinos... ak, sudie.

„Kitą kartą skranda apsilvilksiu... — tūžau iš nevilties ir pastirusiomis rankomis lupau už diržų lagaminą, — aš... nors kitą kartą jau bus spalvis... vilkis nors ir dviem skrandomis. O anksčiau nei po mėnesio aš nevažiuosiu, nevažiuo-

siu į Gračiovką... Patys pagalvokit... juk prireikė nakvynės! Dvidešimt varstų sukorėm kapų tamsoje... naktis... Grabilovkoj teko nakvot... mokytojas įsileido... O šiandien išvažiom septintą ryto... Ir štai važiuoji... dievulėliau... lėčiau už pėsčiąjį. Vienas ratas įsmunka duobėn, kitas į orą pakyla, lagaminas ant kojų — brinkt... paskui ant vieno šono, tuomet ant kito, po to nosimi į priekį ir vėl atgalios. O iš viršaus purškia ir purškia, ir stingsta kaulai. Argi būčiau galėjęs patikėti, kad nupilkusio rūškano rugsėjo vidury žmogus gali žvarbti laukuose kaip speiguotą žiemą?! Žiū, pasirodo, gali. Ir kol merdėji lėta mirtimi, matai vis tą patį, tą patį. Iš dešinės kauburiuotas apkramčiotas laukas, iš kairės skurdus miškelis, o šalia jo — pilkos suknežusios trobos, kokios penkios ar šešios. Ir atrodo, kad jose nėra nė vienos gyvos dvasios. Tyla, tyla aplinkui...”

Lagaminas pagaliau pasidavė. Vežikas užgulė jį kniūbsčias ir išstūmė tiesiai į mane. Norėjau jį nulaikyti už diržo, bet ranka atsisakė darbuotis, ir išpampęs, pakyrėjęs iki gyvo kaulo mano palydovas su knygomis ir visokiu šlamštu žnektelėjo tiesiog ant žolės, atsidauždamas man į kojas.

— Ak, tu Viešpa... — buvo bešiurpstąs vežikas, bet aš nereiščiau jokių pretenzijų — vis tiek mano kojas galėjai nors šalin mest.

— Ei, ar yra čia kas? Ei! — užriko vežikas ir suplekšeno rankomis kaip gaidys sparnais. — Ei, daktarą atvežiau!

Tuomet už tamsių felčerio namelio stiklų subolavo veidai, prisiplojo prie jų, trinktelėjo durys, ir štai aš pamačiau, kaip per žolę atklibikščiavo į mane žmogus sudriskusiu palteliu ir čebatėliais. Jis, pribėgęs artyn per du žingsnius

iki manęs, pagarbiai ir paskubomis nusiėmė nuo galvos kartuzą, kažkodėl droviai nusišypsojo ir kimiu balseliu mane pasveikino:

— Labas, drauge daktare.

— Kas jūs toks? — paklausiau.

— Jegoryčius aš, — prisistatė žmogus, — sargas čionykštis. O mes jūsų laukiam, laukiam...

Ir tuojau pat čiupo lagaminą, užsimetė jį ant peties ir nusinešė. Aš nušlubčiojau paskui jį, nesėkmingai mėgindamas įkišti ranką kišenėn, kad išsiimčiau portmonė.

Žmogui iš esmės nelabai ko daug reikia. O pirma visko jam reikalinga ugnis. Išsiruošdamas į Murjino užkampį, prisimenu, dar Maskvoje daviau sau žodį laikytis solidžiai. Jauna išvaizda nuodijo mano buvimą nuo pirmų žingsnių. Kiekvienam teko prisistatinėti:

— Daktaras toks ir toks.

Ir kiekvienas būtinai pakeldavo antakius ir paklausdavo:

— Nejaugi? O aš maniau, kad jūs dar studentas.

— Ne, jau baigiau, — paniuręs atsakydavau aš ir pagaldodavau: „Akinius man reiktų įsitaisyti, štai kaip.“

Bet akinių man kol kas nereikėjo, mano akys buvo sveikos, ir jų šviesumo dar nebuvo aptemdžiusi gyvenimo patirtis. Nuo nuolatinių atlaidžių ir maloningų šypsenėlių negalėdamas prisidengti akiniais, stengiausi išsiugdyti tam tikrą laikyseną, kuri įkvėptų man pagarbą. Kalbėti bandžiau neskubriai ir svariai, staigius judesius pagal galimybes tramyti, nelakstyti, kaip laksto dvidešimt trejų metų žmonės, baigę universitetą, o vaikščioti. Visa tai sekėsi labai prastai, kaip dabar, bėgant metams, imu suprast.

Šiuo konkrečiu atveju tą savo nerašytąjį elgesio kodeksą pažeidžiau. Sėdėjau susitraukęs, sėdėjau vienomis kojinėmis, ir ne kur nors kabinete, o virtuvėje, ir kaip koks ugnies garbintojas įkvėptai ir aistringai šlyjau į krosnyje liepsnojančias beržines pliauskas. Man iš kairės stovėjo dugnu į viršų apverstas puskubilis, o ant jo — mano batai, šalia jų — nupeštas gaidys plika oda ir kruvinu kaklu, greta gaidžio — jo margaspalvių plunksnų šūsnis. Dalykas tas, jog dar sąstingio būsenos jau spėjau atlikti ištisą eilę veiksmų, kurių pareikalavo patsai gyvenimas. Smailianosę Aksinį, Jegoryčiaus žmoną, patvirtinau į savo virėjos pareigas. To išdava — nuo jos rankų žuvęs gaidys. Jį turėjau suvalgyti. Aš su visais susipažinau. Felčerį vadino Demjanu Lukičiumi, akušeres — Pelagėja Ivanovna ir Ana Nikolajevna.* Aš spėjau apeiti ligoninę ir absoliučiai aiškiai įsitikinti, kad instrumentarius joje kuo turtingiausias. Podraug lygiai su tokiu pačiu įsitikiniu buvau priverstas pripažinti (patsai sau, be abejo), kad daugelio skaistumu švytinčių instrumentų paskirtis man išvis nėra žinoma. Aš jų ne tik nebuvau laikęs rankose, bet netgi, atvirai prisipažįstu, nebuvau matęs.

— Hm, — labai daugiareikšmiškai numykiau, — o instrumentarius jūsų nuostabus. Hm...

— O kaipgis, — meilikaujamai pastebėjo Demjanas Lukičius, — visa tai jūsų pirmtako Leopoldo Leopoldovičiaus pastangomis.* Juk jis operuodavo nuo ryto iki vakaro.

Tą akimirką aš apsipyliau vėsiu prakaitu ir liūdnai pasižiūrėjau į veidrodiškai spindinčias spinteles.

Paskui mudu apėjome tuščias palatas, ir aš įsitikinau, kad jose galima laisvai patalpinti keturiasdešimt žmonių.

— Pas Leopoldą Leopoldovičių kartais ir penkiasdešimt gulėdavo, — nuramino mane Demjanas Lukičius, o Ana Nikolajevna po pražilusią plaukų karūną nežinia kodėl pasakė:

— Jūs, daktare, toks jaunyvas... toks jaunyvas... Net keista. Jūs į studentą panašus.

„Ot velnias, — pamaniau, — kaip susimokę, garbės žodis.“

Ir praniurnėjau pro dantis, sausai:

— Hm... ne, aš... tai yra aš... taip, jaunyvas...

Tuomet nusileidom į vaistinę, ir išsyk pamačiau, kad joje trūko tiktai paukščių pieno. Dviejuose tamsokuose kambariuose kvėpėjo žolelėmis, o ant lentynų buvo visko, ko tiktai nori. Netgi patentuotų užsienietiškų priemonių, ir ar reikia pridurti, kad aš apie jas niekada nebuvau nieko girdėjęs.

— Leopoldas Leopoldovičius išsirašė, — pasididžiudama pristatė Pelagėja Ivanovna.

„Tiesiog genialus žmogus buvo tasai Leopoldas“, — pamaniau ir persismelkiau pagarba paslaptįgajam, tykų Murjiną palikusiam Leopoldui.

Žmogui, be ugnies, dar reikia apsibūti. Gaidys buvo seniai mano suvalgytas, man skirtas čiūžinys Jegoryčiaus prikimštas, uždengtas paklode, degė lempa kabinete, mano rezidencijoje. Sėdėjau ir kaip pakerėtas žiūrėjau į trečiąją legendinio Leopoldo pasiekimą: spintą, kimšte prigrūstą knygų. Vien tiktai chirurgijos vadovų rusų ir vokiečių kalbomis probėgšmais suskaičiavau apie trisdešimtį tomų. O terapija! Įstabūs odos ligų atlasai!

Artinosi vakaras, ir aš pratinausi apsibūt.

„Nesu dėl nieko kaltas, — atkakliai ir kankinamai galvoju, — turiu diplomą, esu gavęs penkiolika penketų. Juk dar tame dideliame mieste perspėjau, kad noriu eit antruoju daktaru. Ne. Jie šypsojosi ir sakė „apsibūsit“. Štai tau ir apsi- būk. O jeigu išvaržą atveš? Paaiškinkit, kaip su ja apsi- būsiu? O svarbiausia, kaip jausis ligonis su išvarža po mano ran- komis? Apsibus jis aname pasaulyje (čia man apšalo nugar- kaulis)...

O pūliuojantis apendicitas? Cha! O kaimo vaikų difte- rinis krupas? Kai reikia imtis tracheotomijos? Nors ir be tracheotomijos man bus riesta... O... o... gimdymas! Pamir- šau gimdymą! Netaisyklinga padėtis. Ką gi tada darysiu? A? Koks lengvabūdiškas aš žmogus! Reikėjo atsisakyti šios apylinkės. Reikėjo. Būtų susiradę sau kokį nors Leopoldą.“

Skendėdamas liūdesyje ir sutemose, perėjau per ka- binetą. Kai susilygiavau su lempa, beribėje laukų tamsoje šmėstelėjo mano išblyškęs veidas šalia šviesos atspindžio lange.

„Aš panašus į Dmitrijų Apsišaukėlį“, — staiga kvailai pamaniau ir vėl prisėdau už stalo.

Porą valandų vienumoje kamavau save ir taip nukama- vau, kad mano nervai jau nebeatlaikė savo paties susikurtų baimių. Štai tada pradėjau rimti ir netgi šį bei tą planuoti.

Tataigi... Priėmimas, jie sako, šiuo metu labai menkas. Kaimuose mina linus, bekelė... „Štai tau ir atveš išvaržą, — bambtelėjo rūstus balsas galvoje, — kadangi per bekelę sloguojantis (nesunki liga) žmogus nevažiuos, o išvaržą ati- temps, gali būt ramus, brangus kolega daktare.“

Nekvailai kalbėjo balsas, tiesa? Aš krūptelėjau.

„Nutilk, — pasakiau balsui, — nebūtinai išvarža. Kas per neurastenija. Įsikinkei į vežimą, tai ir tempk.“

„Pasivadinau grybu, tai ir lišk pintonė“, — pašaipiai atsiliepė balsas.

Tataigi... su žinynu niekad nesiskirsiu... Jeigu reikės ką išrašyt, bus galima, kol mazgosiesi rankas, apgalvoti. Žinynas atverstas gulės tiesiog ant ligonių registracijos knygos. Išrašinėsiu naudingus, bet nesudėtingus receptus. Na, pavyzdžiui, *natrii salicylici* 0,5 po vieną miltelį tris kartus per dieną...

„Sodos galima išrašyti!“ — aiškiai šaipydamasis, atsiliepė mano vidinis pašnekovas.

Kuo čia dėta soda? Aš ir ipekakuanos išrašysiu infuzijai... 180-ies. Arba dviejų šimtų. Atleiskit.

Ir tuo pat metu, nors niekas iš manęs nereikalavo vienumoje prie lempos jokios ipekakuanos, baugščiai varčiau receptūros žinyną, pasitikrinau ipekakuaną, o kartu mašinaliai perskaičiau apie tai, kad egzistuoja pasaulyje kažkoks „insipinas“. Jis ne kas kitas kaip „chinindiglikolio rūgšties eterio sulfatas“... Pasirodo, chinino skonio neturi! Nuo ko jis? Ir kaip jis išrašomas? Ar jis — milteliai? Velniai jį rautų!

„Insipinas insipinu, o vis dėlto kaip su išvarža bus?“ — atkakliai kabinėjosi baimė balso pavidalu.

„Į vonią pasodinsiu, — įnirtingai gyniausi aš, — į vonią. Ir pamėginsiu atgalios sukišt.“

„Įstrigusi, mano angele! Kokios čia — po paraliais — gali būti vonios! Įstrigusi, — demonišku balsu giedojo balsas. — Pjauti reikia...“

Čia aš pasidaviau ir kone pravirkau. Ir tamsai už lango

pasiunčiau maldavimą: viską, ką tiktai nori, tiktai ne įstrigusią išvaržą.

O nuovargis tyliai niūniavo:

„Gulkis jau miegot, eskulape nelaimingas. Išsimiegos, o ryte bus matyt. Nusiramink, jaunas neurastenike. Pažiūrėk — tamsa už langų tyki, miega stingstantys laukai, nėra jokios išvaržos. O ryte bus matyt. Apsibūsi... Miegok... Mesk šalin atlasą... Vis tiek dabar jau nieko nebesuvaikysi... Išvaržinis žiedas...“

Kaip jis įlėkė, net nespėjau suvokt. Pamenu subarškant strypą ant durų, kažką cyptelint Aksinį. Dar už langų pragirgždant vežėčias.

Jis vienplaukis, atsagstytais puskailiniais, susivėlusia barzdele, paklaikusiomis akimis.

Persižegnojo ir parklupo ant kelių, ir bumbtelėjo kakta. Tai skirta man.

„Aš pražuvęs“, — liūdnai pamaniau.

— Ką jūs, ką jūs, ką jūs, — murmeldamas trūktelėjau jį už pilkos rankovės.

— Pone daktare... pone... vienintelė, vienintelė... vienintelė, — staiga suklykė jaunatviškai skambiai, kad net suvirbėjo lempos gaubtas. — Ach, tu Viešpatie... Ach... — jis iš sielvarto užlaužė rankas ir vėl sudunksėjo kakta į grindis, tarytumei būtų norėjęs jas pramušti. — Už ką? Už ką bausmė?.. Kuo užrūstinom?

— Kas yra? Kas atsitiko?! — sušukau jausdamas, kaip šąla mano veidas.

Jis pašoko ant kojų, metėsi artyn ir sušnabždeno štai taip:

— Pone daktare... ką tiktai norite... pinigų duosiu... Pinigų imkite, kiek panorėsite. Kiek panorėsite. Produktus pristatinėsim... Kad tiktai nenumirtų. Kad tiktai nenumirtų. Luoše liks — ir tegu. Ir tegu! — ūmai sušuko jis į lubas. — Užteks pramaitinti. Užteks.

Blyškus Aksinjos veidas kybojo juodame durų kvadrate. Liūdesys apsivijo mano širdį.

— Kas?.. Kas? Sakykite! — skausmingai išrėkiau.

Jis nutilo ir kuždomis, tarsi paslapčiom, man pasakė, ir jo akyse atsivėrė bedugnė:

— Į linaminę pateko...

— Į linaminę... į linaminę... — perklausiau aš. — Kas gi tai?

— Linus, linus mynė... pone daktare... — pašnabždom patikslino Aksinja, — linaminė tai... linams minti...

„Štai pradžia. Štai. Ir kodėl gi čia atvažiavau?“ — su siaubu pamaniau.

— Kas?

— Dukrelė mano, — sušvabždeno, o paskui suklykė: — Padėkit! — ir vėl parklupo, ir apskritainiu pakirpti vyro plaukai užkrito jam ant akių...

Žibalinė lempa su pakrypusiu skardiniu abažūru degė kaitriai, dviem atšakom. Ją išvydau ant baltos, švara kvepiančios operacinio stalo klijuotės, ir išvarža išblėso man iš atminties.

Šviesūs, kiek rusvoki plaukai karojo nuo stalo susitaršiusiu, pridžiūvusiu kaltūnu. Kasa buvo milžiniška, jos galas lietė grindis. Kartūno sijonas suplėšytas, o ant jo kraujas skirtingų spalvų — dėmė ruda, dėmė riebi, skaisčiai raudona. Lempos šviesa man pasirodė geltona ir gyva, o jos veidas popierinis, baltas, nosis užaštrėjusi.

Baltame veide it gipsinis, sustingęs, geso išties retai pasitaikantis grožis. Ne visada, nedažnai pamatysi tokį veidą.

Operacinėje gal dešimt sekundžių truko visiška tylą, bet anapus uždarų durų buvo girdėti, kaip kažkas prislopintai šūkčiojo ir bumbsėjo, vis bumbsėjo galva.

„Išprotėjo, — galvojau, — o slaugės greičiausiai dabar duoda atsigert... Kodėl tokia gražuolė? Nors ir jo veido bruožai taisyklingi. Matyt, ir motina buvo graži... Jis našlys...“

— Jis našlys? — mašinaliai sušnabždėjau.

— Našlys, — tyliai atsakė Pelagėja Ivanovna.

Tą akimirką Demjanas Lukičius staigiu, sakytumei tūžmingu judesiu nuo krašto iki krašto perplėšė sijoną ir išsyk ją apnuogino. Aš pažvelgiau, ir tai, ką išvydau, viršijo mano lūkesčius. Kairiosios kojos, tiesą sakant, nebuvo. Pradedant sutrupintu keliu, gulėjo kruvinos draiskanos, raudoni sumaigyti raumenys ir aštriai į visas puses styrojo balti suknežinti kaulai. Dešinioji ties blauzda lūžusi taip, kad abu kaulų galai prasimušę pro odą ir išlindo laukan. Dėl to jos pėda be gyvybės, tarsi atsiskyrusi, gulėjo pasisukusi ant šono.

— Taip, — tyliai tarstelėjo felčeris ir daugiau nieko ne pridūrė.

Tada aš atsigavau iš sąstingio ir ėmiau tikrinti merginos pulsą. Šaltoje rankoje jo neužčiuopiau. Tiktai po kele-

to sekundžių aptikau vos juntamą retą bangą. Kuri praėjo... paskui stojo pauzė, ir jos metu spėjau dirstelėti į mėlstančius nosies sparnelius ir išbalusias lūpas... Jau norėjau pasakyti: galas... Laimei, susilaikiau... Vėl nuvilnijančios bangelės gija.

„Štai kaip gęsta suplėšytas žmogus, — pamaniau, — čia jau nieko nepadarysi...“

Bet staiga griežtai pasakiau, neatpažindamas savo balso:
— Kamparo.

Ana Nikolajevna išsyk pasilenkė prie mano ausies ir šnipštelėjo:

— Kam reikia, daktare. Nekankinkit. Kam dar badyti. Tuoj iškeliaus... Neišgelbėsit.

Piktai ir niauriai pasisukęs į ją pakartočiau:

— Prašyčiau kamparo...

Pasakiau taip, kad Ana Nikolajevna nukaitusiu, įžeistu veidu tuojau pat puolė prie stalelio ir perlaužė ampulę.

Felčėris irgi, matyt, nepritarė kamparui. Bet vis dėlto jis mikliai ir paskubomis ėmėsi švirkšto, ir geltonas aliejus atsidūrė po oda petyje.

„Mirk. Numirk greičiau, — pamaniau, — numirk, nes ką aš darysiu su tavimi?“

— Tuoj mirs, — tarytum atspėjęs mano mintį, sušnabzdėjo felčėris.

Jis paskersakiavo į paklodę, bet veikiausiai persigalvojo: pagailėjo paklodę iškruvint. Bet po kelių sekundžių merginą teko pridengt. Ji gulėjo kaip negyvėlė, bet nemirė. Mano galvoje staiga pasidarė šviesu kaip po stiklinėmis mūsų tolimo prozektoriaus lubomis.

— Dar kamparo, — kimiai paprašiau.

Felčeris ir vėl nuolankiai įšvirkštė aliejaus.

„Nejaugi nenumirs?.. — desperatiškai pamaniau. — Nejaugi teks...”

Galvoje vis šviesėjo, ir staiga be jokių vadovėlių, be patarimų, be pagalbos iš šalies suvokiau, — įsitikinimas, kad suvokiau, buvo it plienas, — jog dabar man teks pirmą kartą gyvenime atlikt amputaciją merdinčiam žmogui. Ir šis žmogus numirs po peiliu. Ach, po peiliu numirs. Juk ji nebeturi kraujo! Per dešimt varstų visas ištekęs pro suknežintas kojas, ir net nežinia, ar ji jaučia ką nors dabar, ar girdi. Ji tyli. Ach, ir kodėl ji nemiršta? Ką man pasakys pamišęs jos tėvas?

— Ruoškite amputacijai, — pasakiau felčerui nesavu balsu.

Akušerė pažvelgė į mane su baime, bet felčerio akyse šmėstelėjo užuojautos kibirkštis, ir jis ėmė puldinėti prie instrumentų. Po jo rankomis sukaukė primusas...

Praėjo ketvirtis valandos. Su prietaringu siaubu stebiliau į užgesusią akį, pakeldamas šaltą jos voką. Nieko nesuprantu. Kaip gali gyventi pusiau lavonas? Prakaito lašai nesulaikomai ritosi man per kaktą iš po baltos kepuraitės, ir Pelagėja Ivanovna šluostė mano sūrų prakaitą. Su kraujo likučiais merginos gyslose dabar plaujojo ir kofeinas. Reikėjo jį švirkšti ar ne? Ana Nikolajevna, vos ne vos liesdama, glostinėjo ant šlaunų gumburus, paburkusius nuo fiziologinio tirpalo. O mergina tebegyveno.

Paėmiau peilį, besistengdamas kažką mėgdžioti (kartą gyvenime buvau regėjęs amputaciją universitete)... Dabar jau meldžiau likimą, kad per artimiausią pusvalandį ji nepasimirtų... „Tegu miršta palatoje, kai baigsiu operaciją...”

Vietoj manęs paties veikė tiktai mano sveika nuovoka, pakutrinta padėties nepaprastumo. Mitriu apskritu judėsiu, kaip prityręs mėsinkinys, kuo aštriausiu peiliu rėžtelėjau šlaunį, ir oda prasižiojo, neišskirdama nė lašelio kraujo. „Gyslos pradės kraujuoti, ką tuomet darysiu?“ — galvojau ir kaip vilkas šnairavau į krūvą torsioninių pincetų. Nupjoviau didžiulį moteriško kūno gabalą ir vieną iš gyslų — buvo balkšvo vamzdelio pavidalo, bet iš jos neprasisunkė nė lašas kraujo. Užspaudžiau ją torsioniniu pincetu ir judėjau toliau. Prikaišiojau šių pincetų visur, kur numaniau esant gyslas... „*Arteria... arteria...* kaip, po galais, ją?..“ Operacinė tapo panaši į kliniką. Torsioniniai pincetai kybojo kekėmis. Juos marle patraukė aukšyn podraug su mėsa, o aš ėmiau smulkiadančiu žaviu pjūklų džyruoti apskritą kaulą. „Kodėl nenumiršta?.. Tai stebėtina... och, koks gajumas žmogaus!“

Ir kaulas atsiskyrė. Demjano Lukičiaus rankose liko tai, kas buvo merginos koja. Mėsos draiskanos, kaulai! Visa tai atmetėm šalin, ir ant stalo dabar gulėjo mergaitė, tarytum trečdaliu sutrumpėjusi, su atitraukta į šoną bigę. „Dar, dar truputį... Nemirk, — įkvėptai galvojau, — pakentėk iki palatos, leisk man sėkmingai išsprūsti iš šito siaubingo atvejo savo gyvenime.“

Paskiau rišome ligatūromis, tuomet, trakšėdamas kelio sąnariu, ėmiau retomis siūlėmis siūti odą... bet sustojau, staugu kvoštelėjus minčiai, susizgribau... palikau dreną... įstaciau marlinį tamponą... Prakaitas temdė man akis, ir atrodė, lyg būčiauirtyje...

Atsitiesiau. Sunkiai pažvelgiau į bigę, į vaškinį veidą. Paklausiau:

— Gyva?

— Gyva... — kaip tylus aidas tuoj pat atsiliepė ir felčeris, ir Ana Nikolajevna.

— Dar minutėlę pagyvens, — vien lūpomis, be jokio garso man į ausį pasakė felčeris. Paskui užsikirsdamas delikačiais patarė: — Antros kojos gal nė nelieskime, daktare. Tiktai marle apsukim... nes gali nepratempt iki palatos... A? Vis geriau, jei mirs ne operacinėje.

— Duokit gipsą, — kimiai atsiliepia, stumiamas nežinomos jėgos...

Visos grindys buvo nutaškytos baltomis dėmėmis, visi mes — apsipylę prakaitu. Pusiau lavonas tysojo nejudėdamas. Dešinė koja buvo sutvarstyta gipsu, o ant blauzdos lūžio vietoje žiojėjo mano įkvėptai palikta anga.

— Gyva... — nustebęs sugergždė felčeris užkimusiu balsu.

Tuomet ėmėm ją kelti, ir po paklode buvo matyti milžiniška praraja — operacinėje mes palikome trečdalį jos kūno.

Po to siūbavo šešėliai koridoriuje, šmaižiojo slaugės, ir aš mačiau, kaip per sieną prasėlino susidraikiusi vyro figūra ir išspregė sausą klyksmą. Bet jį pašalino. Ir viskas aptilo.

Operacinėje mazgojau iškruvintas iki alkūnių rankas.

— Jūs, daktare, tikriausiai daug amputacijų esate darę? — staiga paklausė Ana Nikolajevna. — Labai, labai gerai... Ne blogiau už Leopoldą...

Jos lūpose žodis „Leopoldas“ įprastai skambėjo kaip „Duajenas“.

Iš padilbų pažvelgiau į veidus. Ir visų — ir Demjano Lukičiaus, ir Pelagėjos Ivanovnos — akyse pamačiau pagarbą ir nuostabą.

— Khm... aš... Aš, matote, tiktai du kartus esu daręs...
Kodėl pamelavau? Dabar man tai nesuprantama.
Ligoninėje stojo tylą. Absoliuti.

— Kai tiktai mirs, būtinai man praneškite, — pusbalsiu
paliečiau felčeriui, ir jis kažkodėl vietoje „gerai“ pagarbiai
atsakė:

— Klausausi...

Po keleto minučių buvau prie žaliosios lempos dakta-
riško buto kabinete. Namai tylėjo.

Išblyškęs veidas atsispindėjo juodame stikle.

„Ne, aš nepanašus į Dmitrijų Apsišaukėlį, be to, aš, ma-
tote, kažki kaip senstelėjau... Raukšlė virš tarpuakio... Tuoj
pasibels... Pasakys: „Pasimirė...“

Taip, nueisiu ir pasižiūrėsiu paskutinį kartą... Tuoj pa-
sigirs beldimas...“

Į duris pasibeldė. Šitai nutiko po dviejų su puse mėne-
sio. Lange švietė viena iš pirmųjų žiemos dienų.

Įžengė jis; kaip reikiant jį apžiūrėjau tiktai šiuosyk.
Taip, išties, veido bruožai taisyklingi. Maždaug keturiasde-
šimt penkerių metų. Akys kibirkščiuoja.

Paskui čezėjimas... Ant dviejų ramentų įšokavo nuos-
tabaus grožio vienakojė mergina kuo plačiausiu sijonu, rau-
donai apkraštuotu padurku.

Ji pažvelgė į mane, ir jos skruostai nusidažė rožine spalva.

— Maskvoje... Maskvoje... — Ir aš suskubau rašyti
adresą. — Ten pritaikys protezą, dirbtinę koją...

— Ranką pabučiuok, — staiga nelauktai paliepė tėvas.

Aš taip sutrikau, kad vietoje lūpų pabučiavau jai į nosį.

Tada ji, pakibusi ant ramentų, išvyniojo ryšulį, ir išpuolė ilgas sniego baltumo rankšluostis su išsiuvinėtu paprastu raudonu gaidžiu. Tai štai ką ji slėpdavo po pagalve per apžiūras. Štai kodėl, kaip prisimenu, ant stalelio vis gulėdavo siūlai.

— Neimsiu, — griežtai pasakiau ir netgi papurčiau galvą. Bet jos veidas, jos akys taip persimainė, kad paėmiau...

Ir daugelį metų jis kaboją mano miegamajame* Murjine, paskui keliavo su manimi. Kol galų gale aptriušo, nusitrynė, sudrisko ir galop pranyko, kaip išsitrina ir pranyksta prisiminimai.